

Драгомир БРАЈКОВИЋ

Стављен пред велики изазов да у неколико реченица (или на неколико страница свеједно) испишем властиту поетику прибегавам ономе што је, у оваквим ситуацијама, једино могуће – позивам се на сопствене стихове. Све оно што у њих није стало далеко је од поетике или било каквог програма. Ма какав програм није исто што је песма као датост. Размишљао сам често о томе шта је то моја поетика. Да ли је то оно што је претходило песми (и песмама) или је, ипак, само оно што је у њих стало? Кад се пред читаоцем нађе песма питање је шта он – у њој тражи: поетику или доживљај? Да ли су читаоцу важне пишчеве намере? Шта њему значи програм, начела, убеђења и верују једног ствараоца кад он има своје?

Објашњавати своје песме (и себи и другима) не само да је непотребан већ је и узалудан посао. У сваком случају претенциозан. Понудити неколико детаља, указати на неке околности које су условљавале рађање песме – то је већ нешто друго! То читаоцу може (али и не мора) помоћи. Свако ће, по мери властитих способности и укуса, тражити кључ и пут да се пробије до смисла и суштине. Наравно, ако их има! Па, и поред спонтаности знам да многе моје песме не почивају само на њој. Претходили су свему томе дуги часови преиспитивања и тражења одговарајућих речи. Поетика нису само поетички принципи и уверења. Радије се опредељујем за оно невидљиво и неухватљиво, за оно тешко преводиво у песми. У језику који постоји нужно је пронаћи језик властите песме а, међу бројним мелодијама, наћи своју. То значи певати по мери властитих способности и могућности. И то је неки принцип. Тај невидљиви, неухватљиви и тешко објашњиви посао не само да претходи песми већ је он њен претежан смисао и разлог, али, и то је она танана веза са читаоцем, оно што се само слуги.

Ако ћемо право, у песмама су моја убеђења и уверења, моји живи и моји мртви, бивше, садашња и будуће љубави, ретки усхити и честа разочарања. Тамо је мој страх пред трошним стварима и задивљеност пред неуништивом и неиспршном снагом језика. Тамо је стрепња над сваком травком и страх да је све лепо и узвишено близу краја.

Уверен да је тамо моја поетика нудим читаоцу на увид (и проверу) руковет стихова из различитих периода али истоветног надахнућа, стрепње и наде. Сва остала објашњена била би неупутна и сувишна.

СЛОВО О ПОСТАЊУ

На седмом небу дома Очева
Мале птице, у чуду, стале
Дирљиво, из бајки, у свет тајанства,
Мед ствари одбачене, што тако мале
Суштину целог живота крију,
Сунцима, угаским, сред очију.

На седмом небу Очева дома
Два чудна света у постању:
Смрт у стварима сазрела ноћу;
И живот, у нама, стасао дању.

На седмом небу дома Очева
(Блеском муње, снагом грома),
Саме и пусте, сред вечног мрења,
Ствари у трену братимљења,
И речи-градови, пусти сред уста,
Већ лећу к Богу кроз неба пуста.

На седмом небу Очева дома
(Прастаром мраку нови гости),
Дижу се сунца угашена
Ствари што из немилости,
Сред места где је вечна тама,
Покрећу космос, нов, у нама.

На седмом небу дома Очева
(Као да кажу: Нема мрења!)
Листови књига, секире, грабље,
Из таме прастаре лећу Богу,
У свет вечитих Оздрављења.

На седмом небу Очева дома
(Као да тек ће да настану),
Деветом небу сасвим близу,
Животу вечном, вечном дану,
Демонском снагом сунце горуће,
Поневши у небо и кров куће,

Диге пут Бога, к светлу, дану,
Мали свет ствари на тавану.

ОВИДИЈЕ

Мрзим кад громове покушавају да укроте
Киша једнолично и досадно лије
Поздрав за то надируће у свету
За прогонства тиха Овидије

Представа живота још и даље траје
Лакомислено надиру боје у ружи
Као дете у бунилу тешком
Трзаш се робији коју не заслужи

Неспокојство завладава светом
Онда за нас нигде места није
Пролазе нам сунчана пролећа
Мој далеки тужни Овидије

У кристалној чаши овог света
Ми трајемо ко дах топла што би
Звук отегнут што нас надилази
Наш смисао и лепоту доби

И отегнут попут фабричке сирене
Напор света стегнут у јауку
Застају нам градови у грлу
И губимо од злата јабуку

Од свег тога онда тешко дође
Изговарам кишу која лије
Прогнани смо сваки из свога тела
Мој далеки тужни Овидије

ЗАВИЧАЈНА

Ноћ ћути о свему.
И река отиче,
Све је на истој стази.
Једино камен, изазивно,
Сур језик плази
и хрли небесима.

О не има нас не има
Ни у тами

Како то да смо сред града
Остали сами
Ко барски цветови?

И ништа се не дешава,
блештава и бајна,
сампштином нашом пребира
Ко монах залутали – песма завичајна

ИГЛИЧАСТЕ ОНЕ ШУМЕ

На борове шуме оне завичајне
Замириши бар понекад усред града.
Нек у тебе слете птице преплашене,
и сад сањај детињасто ко некада

Препун рана, препун чуда и недаћа
Воли смерно све што живи око тебе!
Ти си оно давно дете преплашено
у ком смрзла четинарска шума зебе,

Нико више не разуме шта је теби.
Имаш ране и на души и на уму.
Кад ти хладно иако си предалеко
Завлачиш се у ту давну смрзлу шуму.

Не разумеш шта те мами, шта те вуче
у поднева треперава светла сјајна,
Немиран си јер јој хладно па је ушла
у то твоје тело шума завичајна.

ПИСАНА ЈЕЛА

У јесен, четрдесет и седме, тамо се
Указала земља и чудеса.

Живот смо брзо свикли
Као да смо хиљаду година живјели.
Једемо шта земља роди,
Пијемо из њемачког шљема из рата заосталог
Играмо се празним чаурама,
Демонтираном муницијом, змијама...

Одлазио сам свакодневно код дједа.
У високој папрати запушеног гробља
Све побожно ћути и мирише.
Дјед ће – скоро. Сакупља храброст и кости.
Сакупља ријечи.
(Пред смрт је тешко говорио!)
Ријеч му се узела,
(У мртав чвор се везао језик)
Разбољеле се у њему и псовке и њежности.

Године су улазиле у нас,
Ми смо се пели уз године
Или смо у земљу силазили.

Боси и полуголи
Низ прла и трлине,
Вањеле и опутњаци,
Тврда коро хљеба, небеска тешка радости!

Као господ – спавамо међу стоком!
У слами, у јаслама.
Козе – благородни створови!

Моћни четвороношци су се
Пели уз стрмен
И спокојно брстили као да године не пролазе.
Падали су и нестајали сњегови,
Козама је двапут долазио прни петак,
И двапут им је свитало.

Не памти се да се није имало
Шта самљети или на угљен бацити.

Неколико љета потом
Ни воде, ни горе.
Прво, с прољећа, кише, па у недоба суша.
Свијет није био далеко,
Каљавим путем, у одијелима, у ритама,
У причама је пристизао.

Много година потом
Сједимо на пањевима, одсјечене нам гране.
На извориштима се мимоилазимо,
Ниоткуд ничег! Ни опомене!

Мијешамо и дробимо прстима земљу јаловицу
Кроз коју дуго рало не пролази,
У коју, одавно, сјеме не пада.

Бијемо врховима ципела
У запушене оранице. Оне прежорно ћуте.
Дошао свијет по нас,
Ми истиснути из свијета.

Одједном мисао:
Свакодневно, у девет, авион.
Из престонице, из свијета.
Данас кад прође, не примијете га.
Он данас сате не казује, чежњу не мјери.
Свак има своје вријеме,
Свак у године своје залази.

Осамдесета ће скоро.
У нама:

Земља тврдне и шума се обнавља
Али се не додирују, лебде.
Оранице, пањевци,
Наше распопућене године,
Циједи се горчине.

На затргој стази
Што отуда је водила,
Иако далеко од ње,
Све чешће се налазим.
Циједи се мутна и густа смола:

Осамдесета ће скоро.
Ослушкујем: тамо долазим. Вода ме избације.
Тврда пуца кошуљица:
Неком се небо указује.

Гробља тамо више нема,
Сви су устали,
Дјетињи страх расте сред тмасте папрати
Која се отима, не да.

Том стазом летим, силазим,
Мада сам све даље.

ДРАГЕ СТВАРИ

Драге ствари нестају ти
И из свега пустош веје.
Ничег нема да упамти додир руке ил' грч усне.
У бездане несећања потонуло већ ти све је.
Око свега праисконски мрак се гусне.

Драге ствари нестају ти
И последње кидаш везе док их браниш;
Са њима ћеш, већ осећаш, и последњи живот дати;

Док се трудиш, грозничаво, да одредиш
У коју ћеш од њих стати,

Из дубине гласе чујеш спаситељне:
Ти никада нећеш више нестајати!

КИША

Падала је дан цео и ми смо
Били склоњени у борику.
– Кратко је трајало, рекох кад преста,
И подигох у светло руке.

ПУН НЕБЕСА

Видосаву Стевановићу

Буди срећан – гледао си поља,
Реке, шуме; гледао си чуда.
Ходао си ноћу пун небеса
Док су други говорили: луда!

Но радује заблуда те ова,
Мада страшна, округна и света.
Свет је луда у твојим очима,
А ти луда у очима света.

»КОТА 905«

У првом ћачком биоскопу,
За стару папирнату банку,
Свијет свих чуда намах видипи
И свих предања страшну бајку:
Приказују филм из рата;
Тутњи и пуца и страх те хвата!

Једни уз друге припијени,
(Каква нас само страст обузе!),
О, драги Боже, о, благи Боже,
Да нам тамо нијесу остале сузе?!

Или су само пуне језе
Над другим свијетом, над понором,
Затрепериле недужне брезе
Сучеливши се с првом мором?!

КРВАВА СВАДБА У БРЗАВИ

Љубави, пробуди ме у поноћ љубави!...
Угушиће ме море, сјећање из дјетињства и муке.
Извади ми сјекиру из шлећки, одвежи ми руке,
Скини ми крв са очију, крв виђену на свадби
У Брзави...

Лудо је коло играло око манита свирача,
Лудо се тијела ломила: нога земљу не додира!
Коло момака и удавача; коло прногорки
и повезача,
Коло ријетких перлонки и још ређих пешира.

Поред задружног дома ракија на полић и кило.
Поред њих, бјелокапи, продају бисквите и
шећерлеме,

Прикани, кумови, комшије лако налазе теме,
Већ накресани почињу пјесму: помињу драго
и мило...

Предвече (не зна се како ни откуд) повадише
ноже;
Бранећи отету одиву, грабећи туђе злато,
Дотада питоми, просто јагњад, скочише у вучје
коже
И просуше крв и мозак у изгажено благо.

Љубави, пробуди ме у поноћ љубави!...
Угушиће ме море, сјећања из дјетињства и муке!
Страх ме је! У ножеве ће олистати ми руке
И одвешће ме поново на крваву свадбу у Бразави.

ДОБА, ТВОЈЕ ДОБА

Не сустани,
Јури,

Сметови су снежни
И вихори горски
Нестали одавно.

Одумрли су благи и нежни.
Доба, твоје доба,
Окрутно и славно
Изабрало је за тебе начела:
Живети без трага,
Имена, без дела...

Не сустани, јури...

Преко свога доба
Окрутних закона,
Преко самовоље,
Ти откри у себи –
(У своме времену!)
Лепоту живљења
Кроз страх и невоље.

Не сустани,
Јури!
Свет је минско поље.

НОВОГ ОДИСЕЈА ПЕСМА

Вратио сам се, а где је лука?!
И где је спокој дуго чекани?!
Је ли то она иста рука
Која ме везује и тера вани?!

Вратио сам се, где сам, ко сам?!
И у чему се кријем, чему?
Самоће и слутње – ето, то сам!
Свему близак, а далек свему!

Вратио сам се. Огњиште где је?!
И где су наде спасоносне?!
Из свега само веје, веје,
Терор године градоносне.

Вратио сам се опет истом
А где је верна Пенелопа?
Преко пољане – јагње за Христом,
А нигде трага њихових стопа.

Вратио сам се ниоткуда
И шта сам нашао? Стрепњу само?!
Још би се могла десити чуда
Да себе у њој препознамо.

КУГА

Доћи ће, кажу, куга
У наш град.
Пре ње су стигле вести о њој;
И ми живимо са њима.

Иако нас убеђују
Да су произвољне
Ми смо већ озбиљно оболели.

Смрт призивамо
Плашећи се
Да нас не препусти
Дугој и тешкој болести.

Чекамо нестрпљиво
Да незнан стигне гост;
Меркамо испод ока ближње:
Кога ће пре?

Доћи ће у наш град
Куга.
Бранимо се бившим љубавима;
Опојним мирисом четинара
У сећањима сачуваним.

Јављамо се бившим драгамама
Пишемо на скоро заборављене адресе
Извињавауће:
Нисмо им могли помоћи!

Дошао је ред и на наш град
У који одавно
Ништа не стиже.

Доћи ће куга у наш град.
А ако и не стигне
Бар смо се нечем надали!

ПЛАВЕТ

У дану ведром
И прозачном
Човек што гледа
Небеску плавет
Лагано се са њом стапа
И бива тачка, сенка, авет...

Од постања увек иста
И сваком створу
Увек нова
Небеска плавет, неизмерна,
Покреће крила древних снова
И човек у њој већ трепери.

ВУК С ОНОГА СВИЈЕТА

Мору и збору, каже се, никад краја.
Докони тако, на Ново љето, смишљамо
и премишљамо
Како би било кад би било,
И шта би било да није било.
Кад не би било овога и онога свијета,
Кад живи не би завидјели мртвима,
Кад између нас не би стајала ћутња
Кад би, којим чудом, међу нас ступио Вук.

Кад би га виле донијеле
Дочекали бисмо га ко поједнога.

Ко свој код свога кад дође
Затурили бисмо причу.
(Ко кад се тај вакат не видјесмо!)
Имало би се о чему зборити;
Имало би се и са ким!

Свратио би, сигурно, прво у Дробњаке.
(Свако ће прво своме!)
Траг сјеме води,
Тамо му је старина,
Тамо су поникли.

Или би право на Ловћен
Да жељу предсмртну испуни.
(Она вода на Ивановијем Коритима
Једнако тече!)
Имала би му шта рећи
Ако би знала говорити!
Не би морао много трагати,

Од немила до недрага путовати
Да очи бечи и упи напреже.
И дрво и кам би проговорили
Вјековном муком

Можда би се, неко доба,
Варакао тамо-амо,
(Све по ладу да га не познаду!)
Зазирао би и од сјенке.
Не би имао станка ни санка,
Упутио би се од мјеста до мјеста питајући
*»Ошкуд вам колико Милоша њобоју?
Множе ли се деобом?»*

Све би се пред њим отварало,
Све би му се казивало само,
Са мало ријечи.
*„Како вам је добро с ње и живи,
Какви с ње добро ико за вас и зна!”*

Ако би, којим чудом, бануо
Склонили бисмо Пепељугу
(Не пали то хиљаду пута!)
Вријеме је да и злочеста маћеха
Разуда кћери!
(Шта ће рећи млади царевић
Кад се, из бајке, врати?!)

Кад би га виле донијеле,
Обишао би наше лавре, наша светилишта.
Дочекале би га очи разрогачене,
Дочекало би га Велико Ништа.
Имало би му се шта рећи.

Ако би смио слушати
Сити бисмо се наразговарали
Пред бројним канцеларијама књажевским.

Мора да би памећу помјерио,
Умом трљапио,
У гору побјегао.
*„Какав сте шо нефран,
Како од једној чоeka
Найрависте шoлико народа?
Како смислисте шoлике ријечи
Које ништа не казују?”*

Да, којим случајем, бане
Морао би рећи
Ко је и чији је.
Зашто баш сада долази,
(Зна ли он који је тренутак?!)
Колико ће се бавити овдје
И којим послом,
Је ли га когод звао
И какве су му намјере.

Ишао би право код господара.
Питао би:
*„Ошкуд вам шoлико господара,
Како да шoлико прајова обијам?”*
Питао би:
*„Ошкуд ви на овом свијету,
Ошкуд онај свијет овамо?
Толико мршвих међу живима
Још њиће нико није видио.”*

Да којим случајем бане
Варакао би се,
И од сјенке би зазирао,
Бјежао би и од поштара
Толико се страха нафатао.

Да бане Вук, да бане,
(Немој о ономе што бити не може!)
Шта би нам Вук данас?
Куд бисмо из ове коже?

Да бане Вук, да бане,
(Батали то, мани причу!)
Ућићај, не сједај на љуту муку!
Шта би нам Вук, данас,
И шта бисмо ми, овакви, Вуку?

ЦВЕТНА НЕДЕЉА

За наш сто
Одавно није села
Цветна недеља...

Руке смо, још ничим умрљане,
Ставили на чела;
И чела смо
На земљу спустили.

Наш плач земља не чује,
Смеху се нашем више
Небеса не радују!

У наша срца
Цветна недеља
Није донела
Ни радости, ни туге...
Кроз сећања,
Кроз ноћи предуге,
Призивају нас само одсјаји
Давних весела.
А за наш сто, у кући опустелој,
Одавно није села цветна недеља
Нити се за нама поскитала.